

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت درمان
دفتر مدیریت بیمارستانی و تعالی خدمات بالینی

برنامه درسی ایمنی بیمار

رشته‌های پزشکی، دندان‌پزشکی، داروسازی و پیراپزشکی (پرستاری، مامایی و...)

زیر نظر:

دکتر محمد آقا باغ

مترجمین:

به ترتیب حروف الفبا

دکتر حمید رواقی

دکتر سید محمد سادات

دکتر مریم محسنی

فرناز مستوفیان

عنوان و نام پدیدآور: برنامه درسی ایمنی بیمار: رشته‌های پزشکی، دندانپزشکی، داروسازی و پیراپزشکی (پرستاری، مامایی و ...) تألیف سازمان جهانی بهداشت؛ زیر نظر محمد آقاجانی؛ مترجمین به ترتیب حروف الفبا حمید رواقی ... [و دیگران]؛ تهیه‌کننده تهیه شده در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، معاونت درمان، دفتر مدیریت بیمارستانی و تعالی خدمات بالینی. مشخصات نشر: تهران: کلک خیال، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۳۲۰ص: جدول(رنگی)، نمودار(رنگی): ۲۲*۲۹سم.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۳۱۲-۳۵۶

وضعیت فهرست‌نویسی: فپا

یادداشت: کتاب حاضر ترجمه بخشی از کتاب "Patient safety curriculum guide: multi-professional edition, 2011" است.

یادداشت: مترجمین به ترتیب حروف الفبا حمید رواقی، سیدمحمد سادات، مریم محسنی، فرناز مستوفیان.

یادداشت: کتابنامه

موضوع: آموزش پزشکی -- برنامه‌های درسی

موضوع: Medical education – Curricula

موضوع: بیماران -- مراقبت

موضوع: Care of the sick

موضوع: بیماران بستری -- پیش‌بینی‌های ایمنی

موضوع: Hospital patients -- Safety measures

موضوع: بیماران -- پیش‌بینی‌های ایمنی

موضوع: Patients – Safety measures

موضوع: بیماران -- آموزش

موضوع: Patient education

موضوع: پرستاری

موضوع: Nursing

شناسه افزوده: آقاجانی، محمد، ۱۳۴۳

شناسه افزوده: رواقی، حمید، ۱۳۴۶. ترجم

شناسه افزوده: سازمان جهانی بهداشت

شناسه افزوده: World Health Organization

شناسه افزوده: ایران، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. دفتر مدیریت بیمارستانی و تعالی خدمات بالینی

رده‌بندی کنکره: ۱۳۹۵ ۴۳/ب/۸۲۴

رده‌بندی دیویی: ۶۱۰/۷۱

شماره کتابشناسی ملی: ۴۴۰۱۸۰۶

نام کتاب

: برنامه درسی ایمنی بیمار

(رشته‌های پزشکی، دندانپزشکی، داروسازی و پیراپزشکی (پرستاری، مامایی و ...))

تألیف

: سازمان جهانی بهداشت

زیر نظر

: دکتر محمد آقاجانی

مترجمین

: دکتر حمید رواقی، دکتر سید محمد سادات، دکتر مریم محسنی، فرناز مستوفیان

ناشر

: کلک خیال

چاپ و صحافی

: مهرمتین

نوبت چاپ

: اول - ۱۳۹۵

شمارگان

: ۴۰۰۰ نسخه

شابک

: ۹۷۸-۹۶۴-۷۳۱۲-۳۵۶-۶

قیمت: ۱۵۰ هزار ریال

کلیه حقوق این اثر متعلق به دفتر مدیریت بیمارستانی و تعالی خدمات بالینی معاونت درمان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است.

فهرست عناوین

۷	پیشگفتار
۸	مقدمه
۹	توصیف مفاهیم کلیدی
۱۳	مقدمه‌ای بر سرفصل‌های راهنمای برنامه درسی
۲۵	فصل ۱: ایمنی بیمار چیست؟
۵۵	فصل ۲: چرا پرداختن به عوامل انسانی برای ایمنی بیمار مهم است؟
۷۱	فصل ۳: درک سیستم‌ها و تاثیر پیدایش در مراقبت بیمار
۹۱	فصل ۴: عضوی موثر در تیم باشیم
۱۲۳	فصل ۵: آموختن از خطاها برای پیش‌گیری از بروز آسیب
۱۴۳	فصل ۶: درک و مدیریت خطرات بالینی
۱۶۹	فصل ۷: بکارگیری روش‌های بهبود کیفیت در ارتقاء خدمات سلامت
۱۹۷	فصل ۸: مشارکت و تعامل با بیماران و مراقبین آنان
۲۲۷	مقدمه فصول ۹-۱۱
۲۵۹	فصل ۹: پیش‌گیری و کنترل عفونت
۲۸۱	فصل ۱۰: ایمنی بیمار و پروسیجرهای تهاجمی
۳۱۱	فصل ۱۱: ارتقاء ایمنی دارویی
	پیوست‌ها
۳۱۱	پیوست ۱: اتصال به چارچوب آموزش ایمنی بیمار استرالیا
۳۱۲	پیوست ۲: مثال‌های روش‌های ارزیابی
۳۱۷	تشکر و قدردانی

پیشگفتار

در دنیای کنونی، ارائه مراقبت‌های درمانی مطلوب جزء اصلی‌ترین اهداف نظام سلامت کشورها می‌باشد. در جمهوری اسلامی ایران نیز برخورداری آحاد جامعه از بالاترین سطح سلامت یکی از اهداف کلان کشور و از اهداف اختصاصی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی است.

ارتقاء ایمنی بیمار که چالش نظام سلامت در تمامی کشورهای دنیا محسوب می‌شود، از جمله مهمترین عوامل موثر در افزایش کیفیت خدمات درمانی است. آشکار است که مراقبت غیر ایمن، یک ویژگی ثابت از خدمات سلامت به شمار می‌رود، و درمان پیامد موفقیت‌آمیز آن برای هر بیمار علاوه بر وابستگی به میزان صلاحیت حرفه‌ای تک تک کارکنان ارائه‌دهنده خدمات درمانی، گستره‌ای از عوامل دیگر نیز بستگی دارد. مطالعات متعدد تایید می‌کنند که خطاهای درمانی در سیستم‌های درمانی شایع و هزینه‌های مربوطه قابل توجه هستند. مراقبت و خدمات درمانی غیرایمن علاوه بر تحمیل رنج به انسان‌ها، هزینه اقتصادی سنگین نیز در بر دارد. موسسه پزشکی آمریکا هزینه‌های مستقیم و غیر مستقیم ناشی از وقایع ناخواسته قابل‌بیش‌گیری را تا ۱۷ میلیارد دلار تخمین می‌زند. در واقع چنین برآورد می‌شود که بین ۵٪ تا ۱۰٪ هزینه‌های مربوط به سلامت، ناشی از خدمات بالینی غیر ایمنی می‌باشد که منجر به آسیب بیماران می‌گردند و در این میان سهم نارسانه سیستم‌ها و روال‌ها بیش از نقش افراد می‌باشد.

در ۲۲ کشور منطقه مدیترانه شرقی سازمان جهانی بهداشت (شامل ایران)، با جمعیتی بیش از ۵۳۰ میلیون نفر، ۴۵۰۰ بیمارستان و ۸۰۰ هزار تخت در بخش عمومی و بیش از ۴۰۰۰ بیمارستان خصوصی تعداد بستری‌های بیمارستانی بیش از ۳۰ میلیون در سال برآورد می‌گردد. بر اساس مطالعات پژوهشی به طور متوسط در حدود ۱۰٪ از تمام موارد بستری، بیماران به درجات مختلف دچار آسیب می‌شوند، که تا ۷۵٪ از این خطاها قابل پیشگیری می‌باشند.

با توجه به ضعف زیرساخت‌ها و تجهیزات، غیرقابل اعتماد بودن نحوه تدارک، کیفیت داروها، نارسایی در کنترل عفونت و مدیریت پسماندها، عملکرد ضعیف کارکنان ناشی از کمی انگیزه یا پایین بودن سطح مهارت‌ها و کسری شدید بودجه خدمات سلامت، وضعیت مراقبت سلامت در کشورهای در حال توسعه نیازمند توجه خاص می‌باشد. در سال‌های اخیر به منظور ارتقاء ایمنی بیمار و کاهش تبعات جانی و اقتصادی ناشی از آن، در وزارت بهداشت تلاشی همه جانبه با محوریت معاونت درمان، شکل گرفت که حاصل آن تهیه و ترجمه مجموعه حاضر: کتاب برنامه درسی ایمنی بیمار، جهت آشنایی مدرسين و کلیه فراگیران و علاقمندان مباحث ایمنی بیمار مشتمل بر دانشجویان رشته‌های پزشکی، دندانپزشکی، داروسازی و پیراپزشکی (پرستاری و مامایی و...) با محتوی ایمنی بیمار می‌باشد. امیدوارم این مجموعه مورد بهره‌برداری کلیه تلاشگران عرصه ارائه خدمات درمانی در کشور عزیزمان قرار گرفته و با ارائه پیشنهادات خود در پربارتر شدن مباحث مشارکت نمایند.

مقدمه

در دهه اخیر با انتشار مستندات مبتنی بر شواهد از سوی مجامع علمی دنیا منجمله سازمان جهانی بهداشت، توجه جهانیان به موضوعات تهدیدکننده ایمنی بیش از پیش جلب گردیده است. ایمنی بیمار و راهکارهای آن از مؤلفه‌های خدمات بهداشتی درمانی با کیفیت بالا و از عوامل اساسی در ارتقاء کیفیت خدمات سلامت می‌باشد، و اگر در قالب فرایندها، روال‌های جاری سازمان اجرایی گردد، می‌تواند مانع از بروز وقایع ناخواسته و خطاهای مشابه فردی و سیستمی در زمینه درمان‌های طبی و جراحی که سبب مرگ و میر، معلولیت پایدار و تحمیل خسارات مالی مستقیم و غیر مستقیم به مردم و نظام سلامت شود.

در کشورهای مختلف، میزان پیشرفت صورت گرفته در زمینه شناسایی رویکردهای مبتنی بر شواهد به منظور پیشگیری از اتفاقات ناخواسته و تضمین تثبیت اجرای آن‌ها وضعیت بسیار متفاوتی دارد، که این امر خود حکایت از ماهیت متفاوت ایمنی بیمار به عنوان یک چالش است. این وضعیت در بسیاری از کشورهای در حال توسعه یا کمتر توسعه یافته پیشرفت کمی داشته و در مراحل ابتدایی است.

بدیهی است اولین گام در استمرار و تثبیت پیشرفت در زمینه ایمنی بیمار، توانمندسازی کارکنان خدمات سلامت در مراکز درمانی جهت دستیابی به باورها، هنجارها و ارزش‌های مشترک مرتبط به کیفیت و ایمنی می‌باشد. در همین راستا دفتر مدیریت بیمارستانی و تعالی‌دهنده‌ها با رسانی با رسالت افزایش میزان پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری ارائه‌کنندگان خدمات بیمارستانی در قبال بهبود مستمر کیفیت خدمات و ایمنی بیمار و ضمن بذل توجه بیشتر به کیفیت به عنوان یک وجه غالب و ارتقاء ایمنی بیمار به عنوان جزء اختصاصی از این فعالیت در حوزه معاونت درمان وزارت متبوع، امور مربوطه را هدایت و ضمن تدوین روش‌ها، رویه‌ها، ارتقاء کیفیت و ایمنی خدمات درمانی با توجه ویژه به اهمیت آموزش متخصصین سلامت درباره اصول و مفاهیم ایمنی بیمار و لزوم تقویت این توانایی‌ها برای همگام شدن با پیچیدگی‌های سیستم اقدام به ترجمه و چاپ کتابخانه درسی ایمنی بیمار، جهت آشنایی مدرسین و کلیه فراگیران و علاقمندان مباحث ایمنی بیمار مشتمل بر دانشجویان رشته‌های پزشکی، دندانپزشکی، داروسازی و پیراپزشکی (پرستاری و مامایی و...) با محتوای ایمنی بیمار، نموده است.

امید است، این مجموعه که حاصل تلاش بی‌وقفه گروه تخصصی و کارشناسی این امر در سطح جهان است، بتواند به عنوان ابزاری معتبر، با دیدگاه چند تخصصی و رویکرد سیستمی سلامت به تلاش‌های صورت گرفته کمک و سرعت ادغام یادگیری ایمنی بیمار در برنامه‌های موجود در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی را ارتقاء دهد. در خاتمه بر خود لازم می‌دانم از تمام همکارانی که با بذل بی‌شائبه وقت و تلاش بی‌حد در تهیه این کتاب قبول زحمت کرده‌اند، خصوصاً خانم فرناز مستوفیان کمال تشکر و قدردانی را بعمل آورم.

دکتر علی ماهر

مدیر کل دفتر مدیریت بیمارستانی و تعالی بالینی